

Мацелюх І. А.

Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Джаряган К. А.

Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню і всебічному вивченню правовідносин, пов'язаних з наданням адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я в Україні. З'ясовано поняття та сутність адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я, проаналізовано нормативно-правове регулювання надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я в Україні. Особливо увага присвячена повноваженням суб'єктів надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я, розглянуто особливості надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я центральними органами виконавчої влади. Окреслено сучасні виклики, що виникають у сфері надання адміністративних послуг з охорони здоров'я в умовах реформи національної медичної системи, відповідно до європейських стандартів.

На підставі аналізу нормативно-правового регулювання надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я встановлено відсутність спеціального законодавчого акту у цій сфері, відтак керуватися слід ЗУ «Про адміністративні послуги», враховуючи приписи Міністерства охорони здоров'я України. Загалом означену сферу регулюють комплекс нормативно-правових актів різної юридичної сили.

Наголошено, що умови воєнного стану, в яких перебуває Україна, змушують переосмислювати усі сфери суспільно-політичного життя, по новому дивитися на факти юридичної дійсності. По іншому мають працювати і органи державної влади, в тому числі по забезпеченню надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я. Остання нині має величезне значення.

Зазначено, що перспектива розвитку України за вектором євроінтеграції передбачає поступове переведення системи надання адміністративних послуг на загальноєвропейські принципи функціонування, наближення та гармонізацію вітчизняних стандартів їх якості до вимог, відображених у наднаціональних сервісних концепціях, узгодження інноваційних перетворень у даній сфері з відповідними тенденціями країн-членів співтовариства. Набуття Україною кандидата в члени ЄС зобов'язує посилення роботи над гармонізацією вітчизняного законодавства в частині внесення змін до відповідних нормативно-правових актів, з метою їх адаптації до законодавства Європейського співтовариства.

Ключові слова: адміністративні послуги; охорона здоров'я; правовий статус; воєнний стан; регулювання діяльності.

Постановка проблеми. Життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Саме такі положення зафіксовані Конституцією України. Однак, повномасштабне вторгнення північного сусіда поставило під щоденну загрозу життя і здоров'я не лише військових, але й цивільного населення. Від щоденних атак ракетами та безпілотними літаючими апаратами страждають сотні жителів України, серед яких діти, частина з яких були позбавленні життя. Відтак, в таких умо-

вах особливо гостро постає питання охорони не лише здоров'я, а й життя загалом. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Саме тому дослідження особливостей надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я в Україні в умовах воєнного стану має зриму актуальність.

Розпочата медична реформа, яка мала замінити застарілу радянську систему охорони здоров'я, допоки не є завершеною. Саме вона мала повністю замінити успадковану з радянського періоду

модель, за якої вся сфера охорони здоров'я належала до державної власності та фінансувалася нею, на комбіновану, що поєднує бюджетне і приватне фінансування від страхових внесків та можливість отримувати медичну допомогу як в клініках державної, так і приватної власності.

Разом з тим, Україна перебуває на стадії реформування і покращення сфери надання адміністративних послуг. Вектор у цій сфері був переорієнтований з початком війни та умовами переформатування органів влади на тимчасові військові адміністрації та військово-цивільні адміністрації, діяльність яких спрямовується на забезпечення безпеки та життєдіяльності в суворих реаліях війни. Відтак, в таких умовах дослідження сфери надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я в Україні отримує неабияку актуальність та витребуваність часом.

Окрім того, на сьогодні ми фіксуємо критичний стан здоров'я серед населення. Це пов'язано, насамперед, із умовами війни, соціально-економічною кризою, поганою екологічною ситуацією, високим рівнем поширення тютюнокуріння, вживання алкоголю та наркотичних засобів, недостатні фізичні навантаження, нездорове харчування та стан постійного психологічного напруження, тривожності, в якому перебуває кожен українець. З огляду на зазначене, переконані, що сучасне реформування системи охорони здоров'я має, передусім, враховувати означені виклики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні надання адміністративних послуг є об'єктом багатьох наукових досліджень серед вітчизняних і зарубіжних вчених. Означеній проблематиці не одноразово приділялася увага А. Берлачем, О. Проневичем, П. Діхтєвським, В. Бевзенком, Н. Задиракою, Т. Гуржієм, Т. Коломоєць та іншими дослідниками адміністративного права. Проте лише окремі роботи частково висвітлювали питання надання адміністративних послуг саме у сфері охорони здоров'я. Тут слід згадати напрацювання Р. Гревцової, О. Музики-Стефанчук, Н. Литвин, А. Омельченка, Р. Майданіка, І. Сенюти, М. Кокошко та інших, а комплексне дослідження правового забезпечення надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я до нині відсутнє. Відтак, обрана тема дослідження має зриму актуальність.

Метою статті є комплексний теоретико-правовий аналіз нормативно-правового забезпечення надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Вирішення будь-якої проблеми, в тому числі і обраної нами, безумовно потребує теоретико-правового осмислення основних понять і категорій. Тривалий процес реформування в системі охорони здоров'я призводив до неодноразових намагань здійснити докорінні зміни у сфері надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я. Проте в цілому результати таких змін характеризувалися не системністю, відсутністю єдиного підходу до визначення концепції реформи та незавершений її характер. Однею з причин таких наслідків А. Міськевич вбачає у відсутності законодавчого закріплення понятійного апарату основних категорій [1, с. 27].

Означена проблема присутня і у сфері охорони здоров'я, адже чинне законодавство України не містить визначення поняття адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я. Ми можемо лише послугоуватися Законом України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI, де є поняття адміністративної послуги, як результату здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону [2].

Для з'ясування поняття «охорона здоров'я» слід звернутися до Закону України «Про Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р., де охорона здоров'я визначається як «система заходів, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, закладами охорони здоров'я, медичними та фармацевтичними працівниками і громадянами з метою збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя» [3].

Таким чином, адміністративні послуги в сфері охорони здоров'я можна визначити як напрямок діяльності органів системи охорони здоров'я, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, закладів охорони здоров'я, що полягає у виконанні обов'язків держави перед фізичними або юридичними особами, спрямованих на юридичне оформлення умов, необхідних для забезпечення належної реалізації ними своїх прав і охоронюваних законом інтересів у сфері охорони здоров'я, за заявою фізичної або юридичної особи, шляхом викорис-

тання владних повноважень та видання адміністративного акту в межах їх повноважень.

Загалом, нормативно-правове регулювання надання адміністративних послуг в Україні закріплене Законом України «Про адміністративні послуги», Законом України «Про адміністративну процедуру» [4] та іншими підзаконними нормативно-правовими актами. Спеціального законодавчого акту, щоб регулював питання надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я, немає. Відтак, означена сфера підпадає під регламентацію конгломерату нормативно правових актів різної юридичної сили. Так, зокрема, Закон України «Про адміністративні послуги» визначає загальні правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних послуг [2].

Згідно положень даного Закону державна політика у сфері надання адміністративних послуг базується на принципах: верховенства права, у тому числі законності та юридичної визначеності; стабільності; рівності перед законом; відкритості та прозорості; оперативності та своєчасності; доступності інформації про надання адміністративних послуг; захищеності персональних даних; раціональної мінімізації кількості документів та процедурних дій, що вимагаються для отримання адміністративних послуг; неупередженості та справедливості; доступності та зручності для суб'єктів звернень.

Суб'єкти звернення мають право на безоплатне отримання інформації про адміністративні послуги та порядок їх надання, що забезпечується шляхом надання їм безоплатного доступу до Реєстру адміністративних послуг, розміщеного на Урядовому порталі, функціонування телефонної довідки та інформування таких суб'єктів через засоби масової інформації.

Основи законодавства України про охорону здоров'я визначають правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулюють суспільні відносини у цій сфері з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості [3].

Вагому роль у сфері нормативно-правового регулювання надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я мають Наказ МОЗ України від 25.11.2011 № 826 «Про запровадження

надання адміністративних послуг Міністерством охорони здоров'я України за принципом «Єдиного вікна» [5], Наказ МОЗ України від 07.05.2013 № 362, «Про затвердження інформаційних карток адміністративних послуг Міністерства охорони здоров'я України» [6], Наказ МОЗ України від 28.12.2011 № 986 «Про затвердження стандартів надання адміністративних послуг Міністерством охорони здоров'я України з атестації лікарів» [7].

Так, згідно Наказу МОЗ України від 07.05.2013 № 362 «Про затвердження інформаційних карток адміністративних послуг Міністерства охорони здоров'я України» бачимо перелік адміністративних послуг в охороні здоров'я. До них належать: адміністративні послуги з видачі ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики; анулювання власної ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики за заявою ліцензіата; переоформлення ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики; проведення акредитації закладу охорони здоров'я; видача дублікату акредитаційного сертифіката; переоформлення акредитаційного сертифіката; видача спеціального дозволу на зайняття народною медициною (цілительством); переоформлення спеціального дозволу на зайняття народною медициною (цілительством); видача дублікату спеціального дозволу на зайняття народною медициною (цілительством); видача листа-повідомлення щодо можливості ввезення на митну територію України незареєстрованих лікарських засобів; видача листа-повідомлення щодо можливості ввезення на митну територію України незареєстрованих лікарських засобів з метою індивідуального використання громадянами; видача листа-повідомлення щодо можливості ввезення на митну територію України незареєстрованих лікарських засобів з метою використання у випадках стихійного лиха, катастроф, епідемічного захворювання тощо; декларування зміни оптово-відпускних цін на лікарські засоби і виробу медичного призначення, що закуповуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, та ведення відповідного реєстру; видача реєстраційного посвідчення на лікарський засіб та реєстраційного посвідчення на лікарський засіб (медичний імунобіологічний препарат); проведення державної реєстрації косметичних засобів, які містять генетично модифіковані організми або отримані з їх використанням; видача ліцензії на провадження господарської діяльності банків

пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України; переоформлення ліцензії на провадження господарської діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України; анулювання власної ліцензії на провадження господарської діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України за заявою ліцензіата [6].

Інформаційна карта містить інформацію про суб'єкта надання адміністративної послуги, нормативні акти, якими регламентується надання такої послуги, умови її отримання, строк надання, перелік підстав для відмови у наданні адміністративної послуги, кінцевий результат та способи його отримання. Інформація щодо оплати в інформаційній картці не зазначається, що породжує питання, які з наведених послуг надаються на платній основі, а які на безкоштовній, та яка калькуляція нарахування за отримання відповідної адміністративної послуги.

Особливість надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я полягає в тому, що Міністерство охорони здоров'я України здійснює публічне адміністрування сферою. Разом з тим, численні адміністративні послуги у сфері охорони здоров'я надає Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками. Вона здійснює ліцензування господарської діяльності з виробництва ліків та анулювання ліцензій; державну реєстрацію лікарських засобів; державну реєстрацію медичної техніки та виробів медичного призначення; сертифікацію оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами; ліцензування імпорту лікарських засобів та пере-

оформлення ліцензій, анулювання ліцензій; сертифікацію виробництва лікарських засобів; сертифікацію лікарських засобів для міжнародної торгівлі.

Висновки. Таким чином, умови воєнного стану, в яких перебуває Україна, змушують переосмислювати усі сфери суспільно-політичного життя, по новому дивитися на факти юридичної дійсності. По іншому мають працювати і органи державної влади, в тому числі по забезпеченню надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я. Остання нині має величезне значення, адже ризики із порушенням охорони здоров'я в сучасних реаліях збільшилися із геометричною прогресією.

Аналіз нормативно-правового регулювання надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я засвідчив відсутність спеціального законодавчого акту у цій сфері, відтак керуватися слід ЗУ «Про адміністративні послуги», враховуючи приписи Міністерства охорони здоров'я України. Загалом означену сферу регулюють комплекс нормативно-правових актів різної юридичної сили.

Перспектива розвитку України за вектором євроінтеграції передбачає поступове переведення системи надання адміністративних послуг на загальноєвропейські принципи функціонування, наближення та гармонізацію вітчизняних стандартів їх якості до вимог, відображених у наднаціональних сервісних концепціях, узгодження інноваційних перетворень у даній сфері з відповідними тенденціями країн-членів співтовариства. Набуття Україною кандидата в члени ЄС зобов'язує посилення роботи над гармонізацією вітчизняного законодавства в частині внесення змін до відповідних нормативно-правових актів, з метою їх адаптації до законодавства Європейського співтовариства.

Список літератури:

1. Міськевич А. Щодо визначення поняття адміністративних послуг у сфері соціального захисту в Україні. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2015. С. 27–31.
2. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 32, ст. 409.
3. Закон України «Про Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1993, № 4, ст. 19.
4. Закон України «Адміністративну процедуру» від 17.02.2022 № 2073-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2023, № 156 ст. 50.
5. Наказ МОЗ України «Про запровадження надання адміністративних послуг Міністерством охорони здоров'я України за принципом «Єдиного вікна» від 25.11.2011 № 826.
6. Наказ МОЗ України «Про затвердження інформаційних карток адміністративних послуг Міністерства охорони здоров'я України» від 07.05.2013 № 362.
7. Наказ МОЗУ «Про затвердження стандартів надання адміністративних послуг Міністерством охорони здоров'я України з атестації лікарів» від 28.12.2011 № 986.

Matseliukh I. A., Dzharagian K. A. REGULATORY AND LEGAL BASIS OF THE PROVISION OF ADMINISTRATIVE SERVICES IN THE FIELD OF HEALTH CARE IN UKRAINE

The article is devoted to the research and comprehensive study of legal relations related to the provision of administrative services in the field of health care in Ukraine. The concept and essence of administrative services in the field of health care are clarified, the regulatory and legal regulation of the provision of administrative services in the field of health care in Ukraine is analyzed. Special attention is devoted to the powers of subjects providing administrative services in the field of health care, the peculiarities of providing administrative services in the field of health care by central executive authorities are considered. Modern challenges arising in the field of providing administrative health care services in the context of the reform of the national medical system, in accordance with European standards, are outlined.

Based on the analysis of the regulatory and legal regulation of the provision of administrative services in the field of health care, it was established that there is no special legislative act in this area, therefore, the Law «On Administrative Services» should be guided, taking into account the prescriptions of the Ministry of Health of Ukraine. In general, this area is regulated by a complex of legal acts of different legal force.

It was emphasized that the conditions of the martial law in which Ukraine is, force us to rethink all spheres of social and political life, to look at the facts of legal reality in a new way. State authorities should also work on the rest, including the provision of administrative services in the field of health care. The latter is now of great importance.

It is noted that the perspective of Ukraine's development along the vector of European integration involves the gradual transfer of the system of providing administrative services to pan-European principles of functioning, approximation and harmonization of domestic standards of their quality to the requirements reflected in supranational service concepts, coordination of innovative transformations in this area with the corresponding trends of the member countries of the community. The acquisition of Ukraine as a candidate for EU membership obliges the strengthening of work on the harmonization of domestic legislation in the area of amendments to the relevant normative legal acts, with the aim of their adaptation to the legislation of the European Community.

Key words: administrative services; health care; Legal Status; martial law; activity regulation.